

L'any 1993 es compleixen deu anys de la inauguració dels estudis de Sant Cugat de TVE-Catalunya i de l'inici de les emissions de TV3. Amb aquest motiu, Xavier Giró i Elisabet García aporten algunes dades i reflexions sobre la televisió a Catalunya, més enllà de l'anècdota dels presentadors més populars o els programes de màxima audiència. Xavier Giró és autor del llibre *Conflictes de televisió a Catalunya*

(1959-1990), publicat a la col·lecció *Vaixells de Paper*, ha estat responsable dels serveis informatius d'Antena 3 TV a Catalunya i és professor a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Elisabet García és també professora de la Facultat de Ciències de la Comunicació i autora d'una tesi doctoral sobre TV3.

TV3: deu anys de vida institucional en català

Ha estat una eina bàsica per recuperar la identitat lingüística i cultural

— Elisabet García Altadill —

Durant la transició política, i de manera especial després de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979 —que atorgava a la Comunitat competències en matèria de mitjans de comunicació— i de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió de 1980 —on es començava a dibuixar el model televisiu viable per a les Comunitats Autònomes—, els ciutadans de Catalunya es mostraven impacients per tenir una televisió en llengua pròpia.

Per la seva banda, al Parlament català es treballava en diferents textos legals en matèria de televisió, per tal com des de 1982 ja s'havien traspassat els serveis de radiodifusió i televisió a la Generalitat. Per exemple, s'aprova la llei de concessió d'un crèdit extraordinari destinat a les instal·lacions del tercer canal i també una ordre per la qual s'adjudica la realització del projecte a l'empresa CAST, que permetran d'anar preparant la posada en marxa de la nova emissora.

El 30 de maig de 1983 el ple del Parlament aprova la "Llei de creació de l'Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de

regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat de Catalunya". Aquesta llei, redactada a partir dels principis establerts en l'Estatut d'Autonomia i en l'Estatut de RTV, es va elaborar sense esperar l'aprovació de la Llei del tercer canal, el text estatal que havia de desenvolupar alguns dels aspectes apuntats a l'Estatut RTV sobre els canals autonòmics i que per tant —en teoria— havia d'haver servit de base a la llei catalana.

El Parlament autonòmic va treballar de pressa per tal d'establir com més aviat millor les bases legals de la televisió, tot adoptant una actitud possibilista en aprovar un text fidel a l'Estatut de RTV que resultés al menys conflictiu possible. Els diputats responien així a la pressió social en favor d'una televisió pròpia i alhora tractaven d'evitar que el Tribunal Constitucional presentés un recurs que segurament hauria endarrerit la posada en marxa del canal català, i hauria impedit l'inici de les emissions regulars abans de la celebració de les eleccions autonòmiques de l'abril de 1984. Un cop aprovada la llei, es constitueix la societat "Televisió de Catalunya,

— El període de proves va començar el 10 de setembre i la programació regular el 16 de gener següent —

S.A.", i després d'un període de proves que s'inicia el 10 de setembre de 1983, comença la programació regular el 16 de gener de 1984, pocs dies després que la Llei reguladora del tercer canal hagués vist la llum.

L'inici de les emissions

L'existència d'aquesta llei, però, no suposa cap modificació de les activitats de la nova emissora, tot i que tampoc no li facilita el camí. De fet, la televisió autonòmica va trigar encara un any a ser legalitzada.

Durant aquest període, TV3 va haver de superar les dificultats de qualsevol nova emissora per configurar una programació atractiva, consolidar una imatge de cadena, captar una audiència fidel i aconseguir interessar els anunciants. La seva situació d'alegalitat, a més, li va aportar d'altres inconvenients, especialment les traves de RTVE —o més ben dit, del seu director general, José M. Calviño—, que obstaculitzaven el seu funcionament. Potser perquè durant molts anys

TVE havia gaudit del privilegi del monopoli, el cas és que li costà d'acceptar la presència d'una competidora i practicà una política que impedia el normal desenvolupament de la televisió autonòmica.

Tres eren bàsicament les qüestions que enfrontaven ambdues emissores: l'entrada a la UER, la utilització per part de TV3 de la xarxa d'enllaços de TVE i l'establiment de la xarxa de difusió. Conseqüència immediata de la primera van ser els viatges a Perpinyà d'un motorista que recollia les imatges internacionals enviades des de París i que permetien nodrir els informatius amb material de la televisió francesa, Visnews i UPITN. Per la seva banda, la negativa de TVE a cedir la xarxa d'enllaços impedí de fer la cobertura en directe d'esdeveniments esportius i de notícies recollides des d'una corresponsalia, i obligà a utilitzar l'avió, el cotxe o la moto per transportar fins als estudis de la Diagonal les cintes amb la informació originada en qualsevol punt de l'Estat. Programes com els "Telenotícies" o "Gol a gol" van viure una perpètua angoixa, pendents que el material arribés a temps.

"La vida en un xip", programa dirigit i presentat per Joaquim Maria Puyal, ha estat un dels màxims èxits d'audiència dels informatius de TV3.

— La situació d'alegalitat durant el primer any de funcionament suposà topiar amb contínues traves —

Pel que fa a la xarxa de difusió, s'ha de dir que, tot i que una sèrie de raons d'ordre pràctic, a més de l'articulat de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió, feien pensar que el tema era una qüestió a tractar –i a solucionar– amb RTVE, l'avinença entre els dos Ens públics no es va produir, i en lloc d'un conveni que regulés l'ús i manteniment dels equips, vam assistir a una duplicació de la xarxa de RTVE.

Voluntarisme

Les dificultats i els inconvenients d'aquesta primera època es van veure compensats pel voluntarisme i l'entusiasme de la gent que en aquells moments treballava a l'emissora. El personal de TV3 se sentia vinculat al projecte, i tant en l'etapa prèvia a l'inici de les emissions com durant els primers mesos de funcionament s'abocà a tirar-lo endavant.

Paral·lelament el públic, a mig camí entre l'espectador i el militant, es va anar familiaritzant amb la programació i amb els protagonistes de la nova emissora, mostrant-se comprensiu envers les possibles mancances derivades de la situació. Aquestes dificultats –per què negar-ho?– sovint converteixen el fet de veure TV3 en un acte d'afirmació patriòtica.

Passà el temps i arribà el decret que legalitzava l'emissora, les relacions amb RTVE –ara ja amb Pilar Miró– van esdevenir més cordials, es consolidà un model de programació que tenia una bona acollida entre l'audiència i es van acabar les obres dels estudis de Sant Joan Despí, cosa que va permetre treballar en unes instal·lacions àmplies i suficients.

La lluita tornà a començar amb la posada en marxa del Canal 33, que necessità llargs mesos de negocis per obtenir les freqüències per emetre. La programació experimental s'inicià el 10 de setembre de 1988, i les emissions regulars justament un any més tard. L'existència del Canal 33 va comportar una certa modificació de la programació de TV3 (per exemple, amb el temps quasi tota la programació esportiva va passar al nou canal).

El model

Segons el director del projecte, Alfons Quintà, la nova televisió –"nacional" i "institucional"– havia de ser una eina bàsica per a la reconstrucció nacional i per a la recuperació de la identitat cultural i lingüística catalana. Per aconseguir aquests objectius, proposava servir-se d'una infraestructura tècnica moderna i d'un personal amb un alt grau de professionalització que fessin de TV3 una emissora de nivell europeu, competitiva, amb uns informatius seriosos i una producció pròpia digna, que permetés assolir una forta audiència, no sols entre la població catalanoparlant (Quintà, 1983).

TV3 obtindrà precisament de la utilització de l'equipament tecnològic més avançat un dels

— Amb Pilar Miró, les relacions amb RTVE van millorar, però la lluita tornà al posar en marxa el Canal 33 —

seus senyals d'identitat que marcaran la diferència envers TVE: moderns equips ENG que li permetran de fer una cobertura informativa més immediata i àmplia i de donar més agilitat als noticiaris, equips de grafisme electrònic i de post-producció que faran del disseny gràfic emprat en caràctules de programes i informatius un dels trets d'imatge de TV3, incorporació —per primer cop a l'Estat— del format Betacam en la producció d'informatius, etc.

La llengua

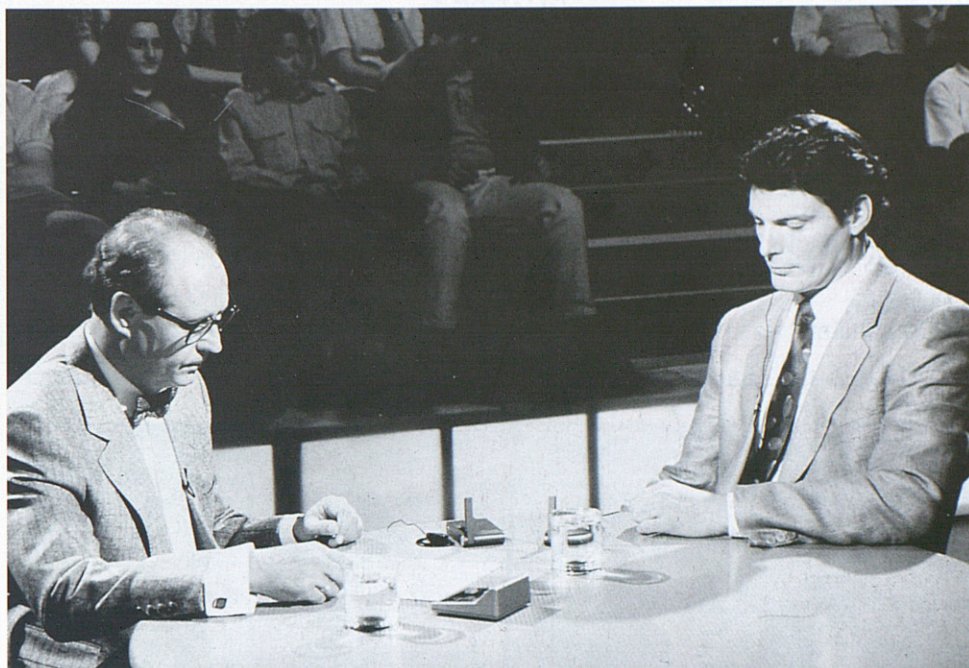
El paper de normalització lingüística de la televisió autonòmica és inqüestionable. Des de la seva creació, els seus lingüístics de TV3 han anat treballant a curt termini sobre aspectes concrets que hagin sorgit en un moment donat: qüestions relatives al model de llengua, presència d'altres variants dialectals per contrarestar el pes del català central, control que s'ha d'exercir sobre els doblatges, etc.

Fa deu anys costava d'imaginar com parlarien els protagonistes de films i tele-sèries (el paradigmàtic cas de "J.R."); ara el fet és quelcom habitual que permet, per exemple, que els nens i nenes juguin en català perquè aquesta és la llengua que parlen els seus herois de la ficció. Tot i que l'Estatut de la Ràdio i la Televisió preveia que l'àmbit territorial de cobertura de la televisió autonòmica és circumscrita a la Comunitat, les iniciatives de Voltor SA, a les Illes Balears, i d'Acció Cultural/Amics de TV3, al País Valencià, junt amb la instal·lació de repetidors que permeten de rebre el senyal a Andorra i en alguns punts de la Catalunya Nord, han fet possible d'estendre aquesta tasca normalitzadora a bona part de la comunitat lingüística catalanoparlant.

La programació

TV3 va optar des del primer dia per oferir una programació comercial i competitiva. Si bé aquests principis s'han mantingut immutables al llarg d'aquests deu anys, la programació ha anat evolucionant i s'han anat definint unes tendències que podria ser interessant d'analitzar. En un intent de defugir interpretacions i valoracions que sempre podrien resultar subjectives, aquesta anàlisi s'elaborarà a partir d'alguns dels acords redactats pel consell d'administració de la CCRTV.

Entre els principis bàsics de la programació als quals el Consell acorda dedicar especial atenció, figura la promoció de la llengua i de la cultura

catalanes. En tant que tota la programació s'emet en aquesta llengua, és evident que TV3 compleix sobradament aquest precepte. No sembla, però, que es pugui afirmar amb la mateixa rotunditat que existeixi una política de promoció de la cultura catalana. De fet, els programes culturals, divulgatius i educatius —en el sentit més ampli— són escassos en la graella en favor de l'entreteniment i la informació, continguts més atractius per a l'audiència.

Panoràmica cronològica d'alguns informatius de TV3: a la plana de l'esquerra, l'"Àngel Casas show", el 1984, i "Dilluns, dilluns", amb Mercedes Milà, el 1988; en aquesta plana, "La parada", amb Josep Maria Bachs, el 1990, i "Persones humanes", amb Miki Moto i Quim Monzó, el 1993. A sota, el logotip actual de TV3.

— Els espais educatius i culturals a la Televisió de Catalunya suposen el 3,7% del total —

QUADRE 1

	1984	1987	TV3 1990	C33
Informació	21,2%	17,3%	11,5%	20,3%
Desenvolupament cultural i educació permanent	13%	10,3%	5,2%	2,2%
Entreteniment diversió	59,2%	65,2%	71,5%	70,3%
Publicitat i Continuitat	6,4%	7,2%	11,4%	7,2%

Font: Elaboració pròpia amb dades de TV3

QUADRE 2. Temps dedicat a cada gènere en la programació emesa en horari d'òptima audiència (de 9 a 11 del vespre)

	1984	1987	1990*	1993*
Informatius	30'	30'	45'	1 h
Culturals, divul.	1 h 30'	1 h 30'	30'	-
Esports	1 h	30'	30'	-
Cinema	3 h	3 h	4 h	5 h 30'
Tele-sèries	2 h 30'	6 h	1 h 30'	30'
Concursos	-	1 h 30'	1 h 45'	3 h 45'
Magazine, entret.	1 h 30'	1 h	1 h 45'	-
Musicals	1 h	-	-	-
Debat	-	-	1 h 45'	1 h 45'

(*) La programació es comptabilitza a partir de les 9,15 del vespre, un cop acabats "El temps" i "Bona cuina".

Font: Elaboració pròpia a partir de la programació corresponent a la primera setmana de febrer apareguda a la premsa diària.

QUADRE 3. Evolució de l'origen de la programació

	1990	1991	1992	1993*
Producció aliena	25,1%	39,5%	46,7%	46,8%
Producció pròpia	62,2%	47,9%	38,9%	42,1%
Producció externa	0,9%	0,4%	3,2%	1,2%
Public. i cont.	11,4%	12,2%	11%	9,8%

(*) Previsions.

Font: Elaboració pròpia amb dades de TV3.

En el quadre 1 figuren els valors que resulten d'agrupar els diferents programes de TV3 segons els eixos que constitueixen la programació i que el Consell defineix com: la informació, el desenvolupament cultural, l'educació permanent i l'entreteniment i la diversió. En el primer apartat s'han inclòs els programes informatius; en el segon i tercer, els espais culturals, educatius i divulgatius, i en els dos últims, els programes musicals, esportius, cinema, tele-sèries, esports, concursos, infantils, etc.

Com veiem, als anys 1984, 1987 i 1990 –malauradament TV3 no ens ha facilitat dades posteriors– l'entreteniment i la diversió representen el contingut majoritari de l'oferta televisiva, fins al punt que en el darrer període representen més del 71%. Per la seva banda, la informació passa del 21,2% de 1984 a l'11,5% de 1990 (16% pel global de Televisió de Catalunya, si fem la mitjana amb el 20,3% del Canal 33). Finalment, els espais educatius i culturals –que al 1984 constituïen el 13% de l'oferta i al 1987 el 10,3%– cauen fins al 5,2% al 1990 (o 3,7%, si fem la mitjana de les dues emissores de la Generalitat).

Si ens centrem en la franja posterior al "Telenotícies vespre" (9 del vespre) fins a les 11 del vespre –el que seria l'horari d'òptima audiència o *prime-time*, com diuen els anglosaxons– aquesta preponderància de l'entreteniment es fa encara més òbvia. Fins i tot l'any 1984, en què els programes culturals i divulgatius suposen el 13% de la programació, aquests continguts estan allunyats de l'horari d'òptima audiència.

En el quadre 2 es compara el temps dedicat a cada gènere en aquesta franja. S'ha seleccionat la programació de la primera setmana de febrer dels anys 1984, 1987, 1990 i 1993. S'observa com al 1984 l'oferta és variada (hi ha programes musicals, *magazines*, esports, informatius, cinema, etc.) i s'hi inclou una hora i 30 minuts d'espais culturals i divulgatius. Nou anys més tard, han desaparegut els programes culturals i la programació es concentra en cinc gèneres, dels quals dos –cinema i concursos– constitueixen més del 75% de l'oferta.

Producció pròpia i aliena

Pel que fa a l'origen de les produccions, el consell d'administració establí que almenys un 50% de la programació havia de ser de producció pròpia, entenent per tal aquells espais elaborats i finançats íntegrament per l'emissora i també aquells que són el resultat de l'edició pròpia de materials aliens (és a dir, que entrarien en aquesta categoria els informatius, els esports i els espais de producció interna). Els programes de producció aliena serien els elaborats totalment per altres productes i adquirits per TV3, i la producció externa inclouria les co-produccions, les produccions associades i els drets d'antena. El quadre 3 mostra una davallada de la producció pròpia en favor de la producció aliena: del

— Del 62,2% de producció pròpia s'ha passat al 38,9% el 1992. La producció aliena és majoritàriament anglosaxona —

62,2% de 1990 s'ha passat al 47,9% de 1991 i al 38,9% de 1992. Les previsions per 1993 assenyalen una petita recuperació que permeti situar-se per sobre del 42,1%. Com a contrapartida, les previsions de producció aliena pel 1993 són del 46,8%, mentre que al 1990 representaven sols el 25,1%. La producció externa ha tingut una forta crescuda l'any 1992, però per alguna raó es preveuen índexs més baixos al 1993.

La producció aliena és de procedència majoritàriament anglosaxona (Estats Units, Gran Bretanya, Austràlia). Concretament, pel que fa als llargs-metratges, el quadre 4 ens mostra el domini total i absolut de les produccions dels Estats Units, a partir del moment en què s'ha multiplicat l'oferta d'aquests productes. Al 1984 es van emetre 56 pel·lícules, de les quals 42 eren europees; l'any següent s'inverteix la tendència, i dels 158 films emesos, 76 (48,1%) provenen dels Estats Units; al 1989 els llargs-metratges d'aquesta nacionalitat superen ja el 54,7%.

L'audiència

Tot i que durant el primer semestre de 1993 l'audiència acumulada ha crescut fins al 63% de la població —contra el 51,6% de 1992 o el 42% de 1985, per exemple—, l'emissora autonòmica ha anat perdent quota de mercat durant aquests anys.

D'alguna manera ha crescut el percentatge de la població que veu TV3 almenys mitja hora durant el dia, però en canvi ha minvat la part de mercat que correspon a TV3 sobre el total de consum televisiu dels espectadors.

Segons dades facilitades per la mateixa emissora (vegeu quadre 5), TV3 s'endua més del 34% del mercat televisiu l'any 1987, mentre que ara, conjuntament amb el Canal 33, sols assoleix el 24,5%.

Sens dubte, una de les raons que expliquen aquesta davallada és l'existència de les televisions privades, que des de la seva posada en marxa, al 1990, han anat guanyant terreny a les emissores públiques, en un fenomen que es reproduïx arreu de l'Estat.

El somni d'autofinançar-se

La pèrdua d'audiència s'ha vist acompanyada d'un descens en els ingressos publicitaris, com a conseqüència de l'entrada de les emissores privades en un mercat estabilitzat des de fa tres anys. TV3 ha hagut de renunciar a l'antic somni d'autofinançar-se, i el director general de la CCRTV, Joan Granados, va reconèixer davant la Comissió parlamentària de control que l'endeutament acumulat per la CCRTV fins a final de 1992 assolia els 13.000 milions de

QUADRE 4. Nacionalitat dels llargs-metratges

	1984		1985		1989(+)	
	Nbre.	%	Nbre.	%	Nbre.	%
França	5	8,9	7	4,4	34	12,9
Gran Bretanya	5	8,9	10	6,3	24	9,1
Alemanya	—	—	6	3,7	2	0,7
Itàlia	11	19,6	20	12,6	24	9,1
Espanya	9	16	17	10,7	25	9,5
Copr. europees	12	21,4	16	10,1	—	—
Estats Units	13	23,2	76	48,1	144	54,7
Altres	1	1,7	6	3,7	10	3
Total llargs-metratges	56		158		263	

(*) Les dades corresponen a Televisió de Catalunya en el seu conjunt.

Font: Anys 1984, 1985 Garcia, E. 1989. Any 1989 Tubella, I. 1992.

pessetes, que podrien arribar a 20.000 al 1994 (vegeu premsa del dia 17-12-92).

La davallada de l'audiència i de la inversió publicitària, però, no haurien de portar TV3 a tractar d'obtenir audiència a qualsevol preu, no endebades és una televisió pública, finançada amb els pressupostos de la Generalitat. Les tendències apuntades en la nostra anàlisi mostren un percentatge cada vegada més alt de produccions alienes; una franja òptima d'audiència dedicada majoritàriament a programes de consum fàcil, com pel·lícules i concursos; una ínfima presència de programes culturals i divulgatius dintre de la programació. D'altra banda, l'experiència com a espectadors ens fa conscients de la inclusió de programes de contingut violent, discriminatori i/o sexista dintre de la franja infantil i juvenil (com a exemple "Fly", denunciat com un dels programes que vulneren el codi ètic signat entre cadenes de TV i el Ministeri d'Educació). S'argumenta que la competència de les emissores privades resulta molt dura, que el model de televisió generalista està en crisi, que totes les televisions públiques passen per moments difícils... Tot això és cert, i per aquesta raó cal una contínua cerca de nous continguts i formats, sense renunciar a la qualitat ni als principis establerts pel consell d'administració. Que la llengua d'emissió no sigui l'únic tret que identifiqui i diferencii la cadena autonòmica de les seves competidores. ●

A la plana de l'esquerra, "Com a casa", el popular programa de sobretaula de Mari Pau Huguet, en una edició de 1989. En aquesta plana, a sota, el logotip original de TV3.

Bibliografia

CONSELL D'ADMINISTRACIÓ DE LA CCRTV: *Acords del Consell sobre programació*, Annex Acta 85 de la Reunió del Consell d'Administració CCRTV, 17-7-85.
 GARCIA, Elisabet: *TV3: del naixement a la consolidació*, Tesi de Doctorat, presentada a Barcelona al 1989
 QUINTÀ, Alfons: *El projecte de Tercer Canal de TV*, Barcelona, Publicacions de la Generalitat de Catalunya, 1983.
 TUBELLA, Imma: *Televisió i identitat cultural. El repte de la televisió pública a Europa*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1992.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE TVC

	% AUDIÈNCIA ACUMULADA									
	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	*1993	
Canal										
TV3	42,0	39,3	43,5	43,6	41,8	38,8	49,6	51,6	63,0	
C33					3,5	4,8	24,5	31,7	48,8	
	% QUOTA DE MERCAT									
TV3		31,0	34,6	33,8	29,5	26,0	21,8	18,9	18,4	
C33					1,6	1,7	4,3	6,3	6,1	
TVC					31,1	27,7	26,1	25,2	24,5	

Font 1985 a 1990: Dympanel. Univers: Adults
 Font 1990 a 1992: Media Control. Univers: Adults
 Font 1993: Sofres AM. Univers: Persones
 *1r Semestre
 Font i elaboració: TV3

— El dèficit acumulat el 1992 era de 13.000 milions i pot arribar a finals de 1994 als 20.000 milions —

